

אסף ענברי, "נתן ועמוס", הוצאת ידיעות ספרים בע"מ, 2026, 256 עמ'

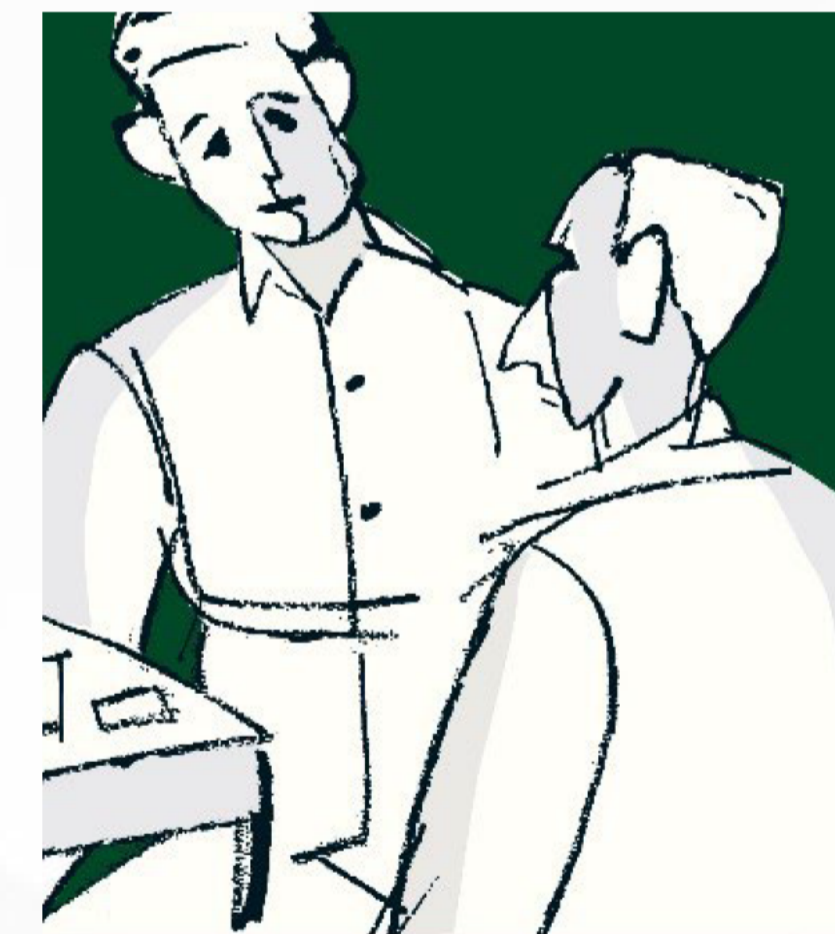
זהו ספרו הרביעי של אסף ענברי הממשיך באותה דרך בה נכתבו קודמיו. שני מאפיינים ייחודיים ועיקריים יש לכתיבתו של ענברי, הסגנון, והתוכן. ונתחיל בסגנון.

לגישתו שאותה הציג ענברי במאמריו הפרשניים לפני שהחל לכתוב פרוזה, הספרות העברית היא שפת הפעולה. אין בסיפורי התנ"ך את הרהורי המחברים, את זרם התודעה, את רגשות האשם/שמחה, ומחשבות הגיבורים. מה שיש לנו אלו פעולות. איננו יודעים למה עלתה בת שבע לגג (במתכוון? או שלא?), מה חשב אברהם על בקשת אלוהים לעקוד את בנו (נבהל? הצטער?). מה חשבו לאה ורחל זו על זו? (אנו למדים זאת דרך-אגב מהשמות שנתנו לבניהם). יש לנו בעיקר מעשים. אין זה אולי מקרה שהשפה העברית בנויה על בסיס הפעלים (וכל דובר שפה זרה הלומד עברית מתלונן רבות על כך).

ובאשר לתוכן, כל ספריו של ענברי מהווים שילוב של פרוזה מעולה עם היסטוריה מדויקת. ענברי מתאר לנו אנשים חיים (ומתים) ואת מעשיהם ועלילותיהם. הוא מקפיד על המציאות כפי היא ידועה ותוך מילוי החוסרים העובדתיים בפיסות שנראות אמת לאמיתה. בניגוד לספרות המקובלת שהעלילות המתוארות בה דמיוניות לחלוטין, אצל ענברי אפילו מה שלא ידוע אם קרה, נראה כאילו קרה. דברי-הימים וההיסטוריה משולבים היטב ביצירתו (תנ"ך כבר אמרנו?). ייחודו של ענברי הוא הצגת המאורעות בדרך מרתקת ומסקרנת. נקודות המבט שהוא מציג גורמים לקוראים להמשיך לקרוא בהשתאות למרות שמדובר בעולם שאמור להיות מוכר וידוע.

הוא עשה זאת בתיאור קיבוץ אפיקים ("הביתה"), בתיאור עצירת הצבא הסורי בשערי דגניה ("הטנק"), ובתיאור האדמו"רים הזקנים של השמאל יערי, טבנקין, וסנה ("הספר האדום"). בכל אלו אין אפילו מילה אחת שניתן לטעון עליה שאיננה אמת היסטורית, אבל יש הרבה מאוד עובדות, מילים, ותיאורים, שברור כי היו גם היו.

אברהם טננבוים

אסף ענברי
נתן ועמוס

בספר שלפנינו הוא עושה זאת שוב בתיאור שתי דמויות מאישויות הספרות העברית החדשה, נתן אלתרמן ועמוס עוז. הוא מתחיל מיום הולדתם (אלתרמן נולד בתשעה באב), ומתאר את ילדותם, נעוריהם, בני משפחתם, יצירותיהם ועוד. לכאורה מדובר פה בתיאור גרידא שלא אמור למשוך את הלב, אך פה גדולתו של ענברי. הוא מלהטט בין עבר להווה, עובר מנתן לעמוס, מתאר אירועים היסטוריים שמשתלבים להפליא, והופך זאת לספר שנקרא מעצמו וללא הפסקה.

נעיר שלא כל מה שידוע ונטען נכנס לספר. הוא איננו נכנס לטענות הידועות של גליה מעוז, בתו של עמוס, על אביה. כך גם לגבי השמועות לגבי אלתרמן ונשים רבות (מעבר לצילה בינדר, מאהבתו הרשמית). לדעתנו טוב שכך. רכילויות לא חסרות, אך לא נראה שאלו היו תורמות לספר.

אל שניהם הוא מצרף (חלקית) את דוד בן גוריון ומעשיו מהקמת המדינה ועד לפרישתו הסופית מפוליטיקה. בעיקר הוא מתייחס ליחס של בן גוריון לאנשי הרוח, וליחסיו עם אלתרמן ועוז. יחסים אלו השתנו וירדו עם השנים. בתחילת המדינה נחשב אלתרמן ל- "משורר החצר" של השלטון. שיר שפרסם על 'טוהר הנשק' שעסק בחייל שירה בערבי זקן פורסם ע"י משרד הביטחון במאה אלף עותקים וחולק לכל חייל (ביוזמת בן-גוריון). טורו השבועי תמך בדרך כלל במפא"י בכלל ובבן גוריון בפרט. בסוף חייהם נחלקו השניים. עוז לעומת זאת התחיל את יחסיו עם בן גוריון עם מכתב ששלח לו בנעוריו (וקיבל תשובה), ועם ויכוח פומבי יותר מאוחר (שגם לו קיבל תשובה). לא פעם היו שניהם במחנות מתנגדים, אך באחרית ימיהם השלימו מעט.

בחלק גדול מהספר מתוארת פרשת 'עסק הביש'. נזכיר בקליפת אגוז. בשנת 1954 הופעלה במצרים חוליית ריגול שהורכבה מיהודים מצרים. מטרתה הייתה להטמין פצצות ביעדים אזרחיים במצרים. כדי לגרום לבריטניה לבטל את נסיגת צבאה מאזור תעלת סואץ. המבצע נכשל. בישראל עורר המחדל סערה שהתמקדה בשאלה אחת "מי נתן את ההוראה?" ראש אמ"ן דאז, בנימין גיבלי? או שר הביטחון, פנחס לבון? עד היום אין תשובה חד משמעית. הפרשה תרמה לפילוג היסטורי במפלגת מפא"י ולפרישתו של דוד בן-גוריון מראשות הממשלה. נעיר רק שהיה מקום לקצר בכך. את 'עסק הביש' דאז תפסו הרבה 'עסקי ביש' חדשים (הפתעות יום כיפור והשביעי באוקטובר לדוגמא) מועטים היום אלו הבקיאים ברזי הסכסוך דאז, ועוד פחות כאלו המתעניינים בו.

**"בחלק גדול מהספר
מתוארת פרשת 'עסק
הביש'. נזכיר בקליפת
אגוז. בשנת 1954 הופעלה
במצרים חוליית ריגול
שהורכבה מיהודים מצרים.
מטרתה הייתה להטמין
פצצות ביעדים אזרחיים
במצרים. כדי לגרום
לבריטניה לבטל את נסיגת
צבאה מאזור תעלת סואץ.
המבצע נכשל."**

עיקר המחלוקת בין אלתרמן ועוז החל אחרי מלחמת ששת הימים. אלתרמן היה מהיוזמים של כרוז ארץ ישראל השלמה, עליו חתמו אנשים מכל קצווי הקשת הפוליטית, החל מבורלא, הזז, ושי עגנון, ועד לאלופים טולקובסקי ויפה. עוז לעומת זאת היה מעורכי 'שיח-לוחמים', שבו הובעה הדעה הספקנית, והכואבת (וצונזרה דעתם של הלוחמים שלא חשבו כך, כלוחמי ישיבת 'מרכז הרב'). שאלה היא איך היו מגיבים השניים (שנפטרו בגיל צעיר יחסית) למצבנו כיום, אך המתים פטורים משאלות.

אולי דווקא בגלל העיסוק באנשי הרוח, נראה שכוחו של ספר זה חלש מקודמיו. עוז ואלתרמן לא בנו ערים, לא נטעו כרמים, לא צעדו בראש הלוחמים, אלא בעיקר עסקו במילים. הם כתבו שירה, מחזות, מאמרים, ספרים, יצאו חוצץ כנגד פלוני או אלמוני שנהגו שלא בדיון, וכן הלאה. אך בניגוד לגיבורי ספריו הקודמים שעשו מעשים של ממש, ובנו מגדלי אבן עומדים, עוז ואלתרמן הסתפקו במגדלים באוויר. דווקא מי שמדגיש את הפעולה על המחשבה, צריך היה לשקול אם עיסוק באנשי הרוח מתאים לסגנון ייחודי זה.

המחבר, אסף ענברי, הוא ד"ר לספרות עברית, יליד קיבוץ אפיקים המתגורר כיום בקיבוץ דגניה ב' ומלמד במוסדות שונים.

מומלץ לכל אלו המכירים את סגנונו של ענברי, ואלו שאינם מכירים, רצוי שיכירו אותו, ויפה שעה אחת קודם. ומי שמתעניין באישיותם של אלתרמן ועוז, אין לך ספר נאה מזה להכרות עימם.

**"אך בניגוד לגיבורי ספריו
הקודמים שעשו מעשים
של ממש, ובנו מגדלי אבן
עומדים, עוז ואלתרמן
הסתפקו במגדלים באוויר.
דווקא מי שמדגיש את
הפעולה על המחשבה,
צריך היה לשקול אם עיסוק
באנשי הרוח מתאים לסגנון
ייחודי זה."**

